

Kis választási matematika

2026 április 25. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

A magyar szisztéma a stabil kormányozhatóságot el?nyben részesíti az arányos népképviselettel szemben.

Arról, hogy mi, miért és hogyan történt (történhetett) április 12-én Magyarországon, még sokan sokat fognak írni, beszélni, töprengeni, elemezni, és persze vitatkozni. Egyetértek azokkal, akik szerint az els? lépés a

helyzetértékelés. Ahogy Kemény Zsigmond írta az 1848–1849-es forradalom után híres röpiratában: „Konstatírozni szükség helyzetünket. Nyilatkoznunk kell. (…) Akár örvendünk, akár bánkódunk a nagy változásokon, melyek bekövetkeztek – ösmernünk kell azokat.”

Az, hogy mi történt április 12-én, többféle szempontból és módon megközelíthet? és értelmezhet?. Én itt most csupán egy aspektusból írok az országgy?lési választásról: hogy a választási rendszernek milyen szerepe és hatása volt a végeredmény kialakulásában. Hiszen sokan nem értik, hogyan lehetséges az, hogy a választást megnyer? Tisza Párt az összes listás szavazat 53,18 százalékával megszerezte az összes parlamenti képvisel?i hely 70,85 százalékát, míg a második helyen végz? Fidesz–KDNP a szavazatok 38,61 százalékával a mandátumok mindössze 26,13 százalékát.

Miért van a listás szavazatok közötti kevesebb, mint 15 százalékpontos különbséggel szemben majdnem 45 százalékpontos – azaz háromszoros (!) – különbség a két párt mandátumai között? Nincs itt valami hiba? Vagy legalábbis anomália?

Az április 12-i választás eredményeként hamarosan megalakuló új Országgy?lésben lesz egy kétharmadosnál nagyobb többséggel rendelkez? domináns párt, egy középpárt és egy mikropárt. A parlamenti mandátumok száma, illetve aránya nem teljesen a választói akarat következménye, hanem a választási rendszerben lefektetett mandátumszámítási elvek és módszerek által determinált módosítás (az összválasztói akaratot módosító mechanizmus) eredményeként el?állt képlet. Néhány napja itt megjelent cikkében ifj. Lomnici Zoltán alkotmányjogász is felhívta a figyelmet arra, hogy a Tisza Pártnak nincs tényleges kétharmados választói támogatottsága – a parlamenti kétharmadot annak a választási törvénynek köszönheti, amely a Fideszhez köthet? és a gy?ztes pártot rendkívül el?nyös helyzetbe hozza.

Magyar Péter tehát elfogadja a korábban elátkozott választási törvény adta privilegizált helyzetet, de azt rögzítsük: forradalmi helyzetr?l szó sincs Magyarországon.

A szavazatszámok alapján természetesen nem vitatható, hogy a Tisza Párt a választók akaratából április 12-én abszolút többséget és ezzel a legitim kormányzásra való demokratikus felhatalmazást kapott. A kétharmados mandátumtöbbség sem vonható kétségbe – a jelenleg hatályos választási rendszer alapján. Az viszont komolyan vitatható, hogy ez a választási rendszer alkalmas-e a magyar választók kinyilvánított politikai akaratának pontos, adekvát, hiteles, azaz legitim megjelenítésére, illetve érvényesítésére.

Mindazonáltal ez a választási rendszer nem a Fidesz „találmánya”, hanem alapjában véve és lényegét tekintve az 1989–90-es rendszerváltoztatás során az akkori állampárt és a demokratikus ellenzéki pártok között létrejött politikai kompromisszum eredménye.

Azóta létezik és m?ködik Magyarországon a sajátos, vegyes választási rendszer, amely két f? elv: a többségi és az arányossági kombinációjával váltja mandátumokra a szavazatokat.

A többségi elvet az egyéni választókerületek érvényesítik, ahol az országosan legtöbb szavazatot elér? párt képvisel?jelöltjei általában aránytalanul sok mandátumot szereznek. Igaz, ezt korábban némileg korrigálták a vesztes jelöltekre es? maradékszavazatokra épített kompenzációs (országos) listán kiosztott mandátumok. Az arányossági elvet a területi pártlisták képviselték, az azokra leadott szavazatok országos aránya alapján részesültek mandátumban a pártok.

Mivel az 1990–2010 közötti Országgy?lés összesen 386 képvisel?i helyéb?l 176-ot (45,5 százalék) az egyéni kerületi rendszerben, legfeljebb 152-t (39,3 százalék) a területi pártlisták alapján osztottak szét (a maradék 15 százalékot a kompenzációs listáról), választási szakért?k szerint

a magyar választási rendszer inkább a többségi, mint az arányos rendszerekhez áll közelebb. A magyar megoldás a szilárd parlamenti többséget, a stabil kormányozhatóságot el?nyben részesíti az arányos népképviselettel szemben.

Ennek köszönhet?en az elmúlt harminchat évben valamennyi kormány (régiónkban egyedüliként!) kitöltötte a négyéves ciklusát.

Ráadásul

2010 után a kétharmados parlamenti többséget szerz? Fidesz úgy módosította a választási rendszert, hogy azt tovább tolta az arányos képviselet fel?l a többségi elv irányába, így az a korábbinál is nagyobb mértékben preferálja, honorálja a gy?ztes pártot. Emiatt már 40–50 százalék közötti pártlistás eredménnyel is könnyen el lehet érni a kétharmados mandátumarányt,

mint ezt a Fidesz esetében 2014-ben, 2018-ban és 2022-ben is láttuk. Igaz, ennek az is feltétele, hogy a gy?ztes és a második helyen végz? párt(szövetség) között legalább 10-15 százalékpontos különbség legyen a szavazatok arányában (például 2022-ben mintegy húsz százalék volt).

E kis választási matematika konklúziója: április 12-én – rekordmagas választási részvétel mellett – a (levélszavazatokkal együtt) több, mint 6,3 millió magyar választópolgár több, mint fele a Tisza Pártra, tehát a kormányváltásra szavazott. A „rendszerváltást” – az elmúlt tizenhat évben felépített NER lebontását – lehet?vé tev? kétharmados parlamenti többséget azonban nem csupán a választók összesített akarata, hanem az 1989–90-ben létrehozott vegyes és 2010 után a többségi elvet er?sít?, az aránytalan népképviselet irányában tovább módosított választási rendszer „állította el?”. Ez tette lehet?vé, illetve mozdította el? az inga radikális kilengését ahogy korábban (1994 és 2010), úgy most is az ellentétes irányba.

Ahhoz, hogy a domináns – már-már egypártrendszerhez közelít? – parlamenti képlet a jöv?ben kisebb eséllyel állhasson el?, és egy

kiegyensúlyozottabb, valóban plurális, hatékony fékekkel és ellensúlyokkal rendelkez? politikai mez? alakuljon ki, választási rendszerünket a többségi elvt?l közelíteni kellene az arányosság elvéhez. Ez persze komoly önmérsékletet, önkorlátozást igényelne a most domináns hatalmi pozícióba kerül? politikai er?t?l.

Ennél azonban vélhet?en vonzóbb alternatíva az új miniszterelnök számára, ha a XIX. századi másfél évtizedes Tisza-korszak – és a tizenhat évi Orbán-rendszer után – ? akár egy újabb másfél évtizedes Tisza-korszak „generálisa” lehet. Kérdés, a magyar választópolgárok többsége – még a most a Tiszára szavazók hatalmas, de roppant heterogén tábora is – tényleg, komolyan ezt kívánja-e?

Azok a „protest” szavazók, akik április 12-én kinyilvánították, hogy elég volt úgymond a diktatúrából, a Fidesz-önkényuralomból, mikor fogják majd ugyanezt gondolni és mondani a Tisza-kormány korlátlan hatalmáról? Nyilván ez is kiderül el?bb-utóbb. Mert ahogy Pet?fi írta:

Az id? igaz, / S eldönti, ami nem az.

Deák Ferenc régi, bölcs intelme pedig mindig id?szer?: a rosszul begombolt mellényt újra kell gombolni. Egyszer – talán négy, netán nyolc év múlva, de lehet, hogy hamarabb – eljöhet ennek is az ideje.

Faggyas Sándor - www.magyarnemzet.hu



Ajánló